

Nikolaj Ž u s e n i n :

B e r i a

Několik epizod jednoho zločinného života.

Ano, všeoobecně se zachránilo jen málo dokumentů o životě Berii, vzvlášt o jeho "vzletu". Tento člověk, jenž posbíral kolosální doklady na každého více či méně známého státního činitele a také - podle řečí - na samotného Stalina, znal cenu svědectví a svědků. Z toho důvodu je dnes velmi těžké se dobrat jistoty a vytvořit dostatečně věrný a živý portrét této strašné, osudné osobnosti v naší historii. Život věrného spolupracovníka "vůdce národů" - oficiální verze pro miliony, s jedné strany, a tlumené, strašné jak noční můry, zprávy za kteroukoliv z nich bylo možno zaplatit životem.

Ne, tento člověk nebyl jak Ježov, pouze věrným podřízeným, připraveným podle přání sebrat kohokoliv, nezajímajíc se o právní okolnosti. Beria byl tím kdo prováděl stalinskou politiku, který mohl přidat k totálnímu zničení nad nepohodlnými, jakokdyby to byla práce pro národní blaho. Právě takovým a ne jiným byl potřebný, a za to se mu odpouštělo mnohé, za co jiný člověk dávno ztratil hlavu. Berija ve svých ambicích dosáhl vrchołu. Byla doba, kdy za "superoddanost" Stalinovi mu vručí titul Maršála Sovětského svazu včetně hvězdy Hrdiny SSSR. Sergěj Nikitovič Chruščov, syn M.S. Chruščova, vyprávěl jak ho jeho otec nenašel tak jako i mnozí jiní straničtí a státní činitelé, vzpomínal o slidičství a intrikách, kterými Berija svázal v podstatě všechny členy stalinské vlády. Každý věděl, že Berija za ním slídí a každý se domyslí jak to Stalina uspokojuje. Pro Beriju nebylo nic svatého. Komunisté, členové z předrevolučních dob, spolupracovníci Iljiče i mládež, komсомolští pracovníci, studenti, významní vědci i mistři kultury, ženy, i děti - se stali obětmi vražedné mášiny. Těžce na to doplatila jeho rodná Gruzie. Všechny květy stranické organizace republiky, květy inteligence byl bezlitoštně zničen. To je však možno říci takřka o každém regionu naší země. Represím podléhali nejen "nepřátelé národa", ale i jejich rodiny, blízcí i vzdálení příbuzní, spolupracovníci, přátelé.

Do dnešního dne jsou živi lidé - musel jsem je navštívit v době práce nad tímto materiálem - u kterých při pouhé vzpomínce jména Berii se začaly třást ruce. Proč je on tak strašný? Proč vidím v jejich očích jediné přání - co nejdříve se se mnou rozloučit? Vždyť už minulo 34 roky od doby, kdy byl Berija zastřelen. Co tyto lidé dnes nosí ve svých duších? Pocit spoluúčasti v ohromných zločinech, těžký hřích před svým národem? Či slabé samoutěšování /aby dnes mohli žít a podívat se lidem do očí/, že byli slepým nástrojem v rukách ničem? A nebo přesvědčení - což je nejstrašnější - že jinak se nedalo jít. Tito poslední opakuji naplněným děsným systémem pořekadlo: když se štípe les, létají třísky. Ještě žijí lidé z blízkého okruhu samotného Stalina. S nimi jsem se rovněž pokusil střetnout v naději dozvědět se něco více o činnosti Beriji. Ale marně. S rozhořčením a s neutuchající ani na okamžik hněvem vzpomínají o setkání s Berijou ti, kdo se stali jeho obětí či byli nedobrovolnými svědky jeho činnosti.

Je známo jak byl Stalin puntičkářský k jakýmkoliv jevům amorálnosti a bezposkrvnosti osobního života lidí z jeho okruhu. Nicméně on nic "nevěděl" /nechtěl vědět/ o tom, co přineslo největší hoře desítkám rodin.

- Vzpomínáte si na Beriju, alespoň na portrétech? - dávám mi otázku Světlana Vasiljevna Š. - Vypouklé oči za obroučky ovíčku. A nenápadný úsměšek... Pamatuji si, že-ny v mé blízkosti se dívaly na tu tvář v novinách, na portrétech na trachech. Tehdy po městě chodily úporné zvěsti o beze stopy ztracených mladých a krásných žen, po tom jak se u nich zastavila jeho automobil, nenápadně se přiblíživší až těsně k dhočníku. Těm zvěstem je možno věřit i nevěřit. Jestliže je tomu věřit strašné, snažíš se na to nemyšlet. Tak i já, dohodně... Jednou se svojí spolužačkou jsme se procházely po Arbatu. Najednou neďaleko od nás zastavil automobil, z něj vyšli dva zdraví mladenci a rychle směřovali k nám. Než jsme se vzpamatovali, vzali mou družku za ruce a násilím ji narvali do auta. Přidali svou kam a proč ji odvážeji se mi udělalo špatně. Křičet, plakat, stěžovat si? Věřili jsme - tehdy to bylo marné a nebezpečné...

- Ano, ano! Přesně tak to bylo - hořce potvrdila toto vyprávění Maija Ivanovna Koněvová, dcera znamenitého sovětského vojevůdce, jenž předsedal soudu nad Berijou. - Vzpomínám, otec byl pln nenávisti k tomu ničemovi. Také i proto, co se všechno dozvěděl od plačících matek těch děvčat, jež byli obětmi toho prostopěčníka.

- Nikt; napomenou na nešťastné slovo jednoho otce: "Já celou válku prožil na frontě za osud každé mladé ženy, se svatým přesvědčením, že po válce se z nich stanou šťastné milenkyně, ženy, matky... A on, taková sběh. tak lidsky s nimi nakládal!" ... Tak žil tento člověk do konce Stalinových dnů. V nové vládě se Berija stal ministrem vnitra SSSR. Možná, že by se udržel na tomto místě ještě nějakou dobu, ale sám si popohnal jsvuj osud.

- Setkavši se jednotlivě s Bulganinem a Chruščovem, - sděluje vzpomínky svého otce, tehdejšího předsedu Rady ministrů SSSR, Andrej Georgijevič Malenkov, - udělal pokus, domluvit se s nimi na uchopení moci. Proč právě je? Pravděpodobně proto, že oba měli významná místa ve vládě a v ÚV KSSS. Ale Berija se přepočítal. I Bulganin, i Chruščov přišli k otci a vše mu sdělili. To bylo dostatečné k tomu, aby byly přijaty rozhodující rozhodnutí. Otec vyprávěl, - pokračuje A. Malenkov, - jak zatklí a uvěznili toho nebezpečného a tehdy ještě velmi silného protivníka. Beriju pozvali na mimořádné zasedání Politbyra. On jistě nepředpokládal, o čem to bude řeč. "Ty, Lavrentij - otázal se Georgij Maximilianovič Malenkov v přítomnosti všech, - jsi chtěl uskutečnit státní převrat? Kákin obrazem?" Všichni přítomní se zapamatovali jak silně Berija zbledl, a ztratil řeč.

Osud mne svedl dohromady s jediným ze živých účastníkem tohoto uvěznění generál-majorem v záloze Ivanem Grigorjevičem Zubem, což jedou provždy rozmetá různé mýty jež kolují mezi národem. - V ten horrý den jsem byl na dače, - vzpomíná generál. - Najednou zvoní telefon a můj adjutant mi sdělil, že mne okamžitě zve k sobě ministr obrany Nikolaj Alexandrovič Bulganin. Otevřeně říkám, že byl jsem udiven, že se mnou náčelníkem politodělení Moskevského okruhu, se chce ministr zabývat. Přijíždím. V místnosti vidím generály P. Batického, A. Baksova, K. Moskalenka. Také tam byl adjutant K. Moskalenka podplukovník V. Juferev... Nejčastěji nám Bulganin upřesnil si mé biografické údaje, zeptal se mne na zdraví, zajímal se jak ovládám zbran. A nakonec se zeptal chci-li vyplnit odpovědný vládní úkol. Odpověděl jsem přesně podle řádů. Tím se toto shromáždění skončilo. Proč podle vašeho mínění, právě vám a vašim soudruhům bylo poručeno zatknout Beriju? - Mohu předpokládat, že Nikita Sergejevič Chruščov, dobře znající Moskalenka, ještě z dob války, předložil jeho kandidaturu a Kirill Seměnovič, zřejmě si přál, aby s ním šli ti, které znal jako prověřené a zkušené bojové soudruhy. Celé operaci velel od zatčení do uvěznění Beriji, první náměstek ministra obrany Georgij Konstantinovič Žukov. - Jak jste se dostali do Kremlu, jenž byl zcela pod ochranou Berijových lidí? - Přes Borovickije vorota nás vezli ve svých automobilech se zatemněnými skly Bulganin a Žukov. V přijímacím pokoji Malenkova, abychom nevzbudili podezření, jsme byli zaznamenaní jako příbylí s ministrem na jednání... V přestávce do naší místnosti vešli Bulganin a Chruščov a objasnili nám úkol. Při tom řekli, abychom vešli do sálu zasedání podle smluveného znamení - zvonku. A jakmile zvonek zazvonil vešli jsme třemi dveřmi po dvou lidech s pistolí v rukách. Někteří soudruzi vylekaně přivstali ze svých křesel. Ukázalo se, že zdaleka ne všechny informovali o nastávajících událostech. Nu, a dále bylo vše prosté. Malenkov objasnil podstatu otázky a za naší přítomnosti dal hlasovat: "Kdo je za to, aby byl Berija uvězněn?" Všichni zvedli ruku. Georgij Konstantinovič k zůstávajícím sedět zcela nehybně Berijovi a řekl: "Ruce vzhůru. Jste zatčeni". Byli jsme připraveni k samým nepředpokládaným akcím z jeho strany, ale naštěstí nebylo to nutné. Zdálo se, že Berija ještě zcela nepochopil co se vlastně stalo. Potom jsme Beriju v doprovodu všech šesti účastníků zatčení ho odvedli do jedné místnosti. Tady nás Žukov opustil a veškerá odpovědnost za další provedení operace lehla na velitele Moskevského vojenského okruhu generála Moskalenka. V té místnosti jsme seděli do té doby, než byla vyměněna kremelská stráž. A jakmile bylo rozhodnuto o místě dalšího věznění Beriji, okolo čtyř hodin ráno následujícího dne jsme pokračovali v cestě. - Jak si vedl Berija v tu dobu? - Pokoušel se odvléci naši pozornost a bdělost a všemi možnými způsoby se chtěl dostat k telefonu a spojit se s některými ze svých lidí. No ry byli naopak. - Jak si vedl Berija v době věznění? - K ničemu se nepřiznával. Potom zahájil hladovku, prodlužující ji na 11 dní. Museli jsme vynaložit značné úsilí, abychom toho ničemu mohli dostat k soudu.

Soud se odehrával od 18.-23.12.1953 a k trestu smrti byli odsouzeni L. Berija V. Merkulov, V. Dekanozov, B. Kobulov, S. Goglidze, P. Mešik, L. Vlodzimirskij a to zastřelením. Krátké interview s Olgou Andrejevnu Batickou: - Váš muž byl pověřen vést tuto spravedlivou akci. Nevyprávěl on jak přijmul Berija smrt? - Říkal že prosil o milost, lezl po kolenách. Mého muže to urasilo. Nadělat tolik mrzůch, podlých, hadích věcí - a nenalézt v sobě kapku mužnosti, aby mlčky přijmout svůj zasloužený trest!... Tisíce v ničem se neprovinivších obětí má především na svědomí Stalin a taková jeho podřízení jak Ježov a Berija.

"Nedělnje", nedělní příloha listu "Izvěštija" č. 8/88.